

Kurz706: Metodologie sociálních věd

Název úkolu:

Zásadní úloha lesníků v uchování lesů ČR

Autoři: Jan Boček, ing. Gabriela Pavloňová

Zadání:

Úkol 6: Klíčové koncepty a jejich operacionalizace, teoretická a pracovní hypotéza - [1 strana]

Identifikujte ve svém výzkumném problému (výzkumné otázce) klíčové koncepty. Formulujte teoretickou hypotézu o vztahu mezi klíčovými koncepty svého výzkumu, kterou chcete svým výzkumem dále ověřovat. Teoretické koncepty dále operacionalizujte (tj. navrhnete indikátory) a vytvořte pracovní hypotézu (případně soubor více pracovních hypotéz) pro další ověřování výzkumem.

Příklady klíčových konceptů z různých výzkumů:

- *Míra sociální kontroly v sousedství a charakter tohoto sousedství (sociologie).*
- *Míra stigmatizace klientů sociálního státu a charakter sociální pomoci, již se jim dostává (soc. politika).*
- *Třídní příslušnost a volební preference voličů (politologie).*
- *Charakter či obsah sdělení a způsob jeho prezentace v novinách (žurnalistika).*
- *Konformismus k mínění skupiny a míra v níž je skupina pro jedince referenční (psychologie).*

Úkolem je tedy najít indikátory např. pro měření míry sociální kontroly v sousedství a charakteru (typu) sousedství (nezapomínejte, že oba termíny jsou sociologickými koncepty, vyjasněte si jejich obsah konfrontací s učebnicemi a Sociologickým slovníkem). Nejprve vymezte dimenze svých konceptů (například dimenze sousedství, v nichž se realizuje sociální kontrola) a pak zvolte jednu dimenzi relevantní pro vaši výzkumnou otázku a vytvořte pro tuto dimenzi klíčových konceptů indikátor či soubor indikátorů).

Text tohoto úkolu vyvěste ve složce "úkoly" na "studijních materiálech" ke kurzu v IS. **Termín do 21.11.**

Vypracování úkolu:

Téma: Vztah veřejnosti k lesnictví, k lesnické profesi a vztahy lesníků ke společnosti.

Výzkumná otázka: Uvědomuje si veřejnost dostatečně úlohu lesníků jako uchovatelů a tvůrců přírodního prostředí na 1/3 území našeho státu?

Zdůvodnění:

V uplynulých stoletích prošlo území našeho státu mnoha proměnami. S příchodem průmyslové revoluce v 18. století poklesl význam zemědělské a lesní půdy, která byla do té doby hlavním zdrojem obživy většiny obyvatelstva. Během průmyslové revoluce začala neúměrně vzrůstat potřeba dřeva jako nezbytného materiálního zdroje surovin a energie. Hrozilo nebezpečí, že lesy budou na území tehdejšího Rakouska-Uherska zlikvidovány. Naštěstí si představitelé moci v té době toto nebezpečí uvědomili a začali plochu lesů legislativně chránit. Od té doby až do dneška zůstává plocha lesa na území našeho státu nezměněna, dokonce v poslední době v souvislosti s omezením zemědělské výroby mírně narůstá (*Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství České republiky k 31. 12. 2004*. Praha: Mze 2005).

To, že plocha lesní půdy zůstává zachována však ještě automaticky neznamená, že bude také správně obhospodařována. Během minulých dvou staletích bylo do lesů investováno mnoho prostředků včetně lidské práce a proto se do dneška můžeme těšit jak z jejich estetického, tak ekonomického přínosu

(*Zákon 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů*).

Bohužel ti, kteří na tom mají největší zásluhu – totiž lesníci - jsou v současné době vnímáni veřejností jako ničitelé a likvidátoři přírody. Velkou zásluhu na tom má neobratnost, jakým

se lesničtí pracovníci veřejnosti prezentují anebo dokonce snaha zůstat v pozadí a do diskuse o ochraně přírody vůbec nevstupovat. Přitom se lesníci potýkají v současnosti se stejnými ekonomickými problémy, jako kterákoliv jiná složka národního hospodářství a jako nadstavbu se ještě musí snažit uchránit kvalitu přírodního prostředí pro veřejnost (*Zákon ČNR 114/1992 o ochraně přírody a krajiny*).

Proto si myslím, že je zapotřebí veřejnosti okázaleji prezentovat činnost lesníků a zapojit se do širších společenských debat o využití lesa.

Cestou, která by k tomu mohla vést, je uskutečňování sociologických průzkumů na téma využití lesa k rekreačním a energetickým účelům, které by byly dostatečně důrazně prezentovány v médiích.

K těmto účelům se nabízí velké množství otázek, protože toto téma není zatím prakticky ze sociologického hlediska vůbec zpracováno.

Zde je několik možných variant sociologického průzkumu na téma veřejnost a lesnictví od těch nejobecnějších ke konkrétním:

1. **vztah veřejnosti k lesnické profesi** - jsou vůbec užiteční a z jakých důvodů
2. vztah lesníků k veřejnosti – je jejich práce dostatečně ohodnocována a vnímána jako užitečná?
3. jak využívá veřejnost lesa k rekreačním účelům

Klíčový koncept:

Klíčovým konceptem výzkumu je zjistit, do jaké míry je veřejnost informována o úloze lesníků v uchování přírodního bohatství (lesů) na území ČR.

Výzkumná strategie a metoda:

Náš výzkumný úkol by měl být řešen formou kvantitativního výzkumu, proto se musíme soustředit pouze na omezené množství aspektů, které však budou zkoumány u velkého množství případů (respondentů).

Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem se nabízí tři základní strategie výzkumu:

A/ rozpoznání širších vztahů a modelů

B/ testování teorií

C/ vytváření předpovědí

Z těchto tří možností se jako nejvhodnější jeví první možnost: *rozpoznání širších vztahů*

Z hlediska časového se bude jednat o průřezovou studii, vztaženou k jednomu časovému okamžiku. Nicméně se nabízí možnost porovnání různých aktivit v lesním prostředí během delšího časového úseku. V tom případě by výzkum mohl pokračovat za několik let a získat tak formu kohortové nebo trendové studie.

Hypotéza:

Klíčová hypotéza výzkumu tedy zní: **veřejnost** v ČR **není** dostatečně informována o činnosti **lesníků** v praktickém obhospodařování **lesů**.

Z výše uvedené hypotézy vyplývá nutnost jasného definování indikátorů:

1. Veřejnost – nutnost volby základního zkoumaného souboru . Tím bude vzorek 1000 respondentů – zkoumaný soubor obyvatel ČR, odpovídající svou velikostí celkovému počtu obyvatel ČR. Vzhledem ke věkové , profesní i místní (různé typy bydliště) diferenciaci studentů kombinovaného studia na FSS v Brně by bylo možné využít je jako výzkumnou jednotku například formou internetového dotazníku.

2. Lesník – v našem výzkumu bude za lesníka považována osoba s ukončeným specializovaným lesnickým vzděláním (střední odborné, vyšší, vysoké), která se věnuje výkonu lesnického povolání.

3. Les – využijeme definice lesa, kterou uvádí lesní zákon (*Zákon 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů*): § 2 :“ Pro účely tohoto zákona se rozumí:
a) lesem lesní porosty s jejich prostředím a pozemky určené k plnění funkcí lesa“.

4. dostatečná informovanost veřejnosti – zde bude potřeba operacionalizovat tento pojem pomocí pracovních hypotéz, které budou přímo souviset s otázkami v dotazníku pro respondenty . Na základě odpovědi na následující otázky bude informovanost veřejnosti hodnocena jako dostatečná či nedostatečná: který zákon v ČR pojednává o způsobu hospodaření v lesích (název), jakým způsobem zajišťuje zákon obnovu vytěžené plochy lesa, na základě čeho může majitel lesa rozhodnout o množství a umístění těžby dříví, kdo je pověřen hospodařením v lesích ČR (název příslušné osoby), atd.
Proto vyslovíme pracovní hypotézu, že jestliže nadpoloviční většina respondentů (51-100%) odpoví na nadpoloviční většinu (51-100%) položených otázek správně, tak budeme oprávněni tvrdit, že informovanost veřejnosti je dostatečná. V případě, že nadpoloviční většina odpoví špatně na více než 50% otázek, anebo méně, než 50% respondentů odpoví správně na nadpoloviční většinu otázek, bude informovanost nízká.

Použitá literatura:

Babbie, Earl.2001. *The Practice of Social Research*. Belmont: Wadsworth Publishing Company

Disman, Miroslav. 1993. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum

Fanta,Josef. 2003. *Forests and forest environments*. Oxford: Oxford University Press

Giddens, A.1999.*Sociologie*. Praha: Argo

Hendl, Jan.1999. *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Praha: Karolinum

Keller, Jan.1999. *Úvod do sociologie*. Praha: Slon

Kerlinger, Fred N. 1972. *Základy výzkumu chování*. Praha: Academia

Kolektiv.2004: *Metodika tvorby lesního hospodářského plánu na podkladě provozní inventarizace*. Jílové u Prahy: IFER

Kudrna, Karel.1988. *Biosféra a lidstvo*. Praha: Academia

Low Jiří, Michal Igor.2003. *Krajinný ráz*. Praha: Lesnická práce

Ragin,C.Charles.1994. *Constructing Social Research*. London: Pine Forge Press

Silverman, David.2005. *Ako robit' kvalitatívny výskum*. Bratislava: Ikar

Vaus,de D.A. 1990. *Survey in Social Research*. London: Unwin Hyman

Informační standard lesního hospodářství. Praha: Mze 1998

Zákon ČNR 114/1992 o ochraně přírody a krajiny

Zákon 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon)

Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství České republiky k 31. 12. 2004. Praha: Mze 2005